

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina . . . . . 6 dinarjev,
za inozemstvo . . . . . 8 dinarjev.

Rudarsko zavarovanje.

Pri nas mora rudarsko zavarovanje hoditi pravo križevno pot. Dasi eno najstarejših in socialno najbolj utemeljenih zavarovanj, je našlo v mladi državi najmanj razumevanja. Prej je bilo urejeno enotno zavarovanje ostalih delavcev, skoro do dobra se je uredilo pokojninsko zavarovanje zasebnih nameščencev. Vse povojne krize, zlasti devolvacija denarja in z njo zvezana velika draginja niso mogle imeti vpliva na novelizacijo in ureditev rudarskega zavarovanja. To vprašanje bo tvorilo za večne čase sramoten list v naši povojni socialno-politični in splošni državno-skrbstveni zgodovini. Pokrajinska uprava za Slovenijo, dokler je imela možnost izdati samostojne navedbe z zakonsko močjo, se je takoj po prevratu zavedala potrebe, urediti najbolj pereča vprašanja socialnega zavarovanja. In storila je, kar je bilo za prvo silo zadostno in razmeroma dobro. Ustanovljen je bil Pokrajinski pokojninski sklad za rudarje, iz katerega sredstev so se vsaj v neki mali izmeri regulirale provizije rudarjev in njihov vdov ter sirot. Toda to za dolgo ni moglo zadostiti in treba je bilo ves problem razgrabit in ga v celoti rešiti. Šele s 1. januarjem 1925. je stopil v veljavo pravilnik o bratovskih blagajnah, ki je celotno rudarsko zavarovanje premaknil z mrtve točke in povzročil, da je definitivna in popolna ureditev te materije postala neodložljiva.

«Pravilnik» je bil delo naglice, vendar je imel eno veliko dobro stran: omogočil je upokojitve starejših rudarjev z razmeroma dobrimi pokojninami. Imel pa je brez dvoma precej hrib in pomanjkljivosti, ena glavnih je bila, da ni zadostno varoval pridobljenih pravic in uredil finančno stran zavarovanja. Dal pa je povod, da so poklicani faktorji bili prisiljeni misliti in delati na izpopolnitvi in dograditvi tega važnega vprašanja.

Tako je po preteku treh let napor v tej smeri imel ta uspeh, da je na eni strani dana za končna možnost, to vprašanje pravno-tehnično pravilno urediti in da je izdelan osnutek popolnoma nove uredbe, ki naj na podlagi pooblastila finančnega zakona dobi moč zakona.

Nočemo se danes spuščati v podrobno kritiko osnutka. Poudariti pa moramo eno načelo: materijalne določbe zavarovanja rudarjev ne smejo biti slabše kakor so določbe splošnega zavarovalnega zakona. Nasprotno. Dopustne so v materijalnih določbah le one klavzule, ki naj preprečujejo zlorabe, katere v splošnem zakonu dejansko niso zadostno poudarjene.

Osnutek pripušča možnost, da se administracija zavarovanja prilagodi statutarno posameznim krajevnim prilikam. Po osnutku so krajevene bratovske skladnice nosilci bolniškega zavarovanja, kar po «Pravilniku» niso bile, in izvajajo to zavarovanje pod nadzorstvom glavne bratovske skladnice in rudarske oblasti. Nosilci vseh ostalih panog zavarovanja pa so glavne bratovske blagajne. S tem imajo vse blagajne za svoj delokrog značaj pravnih oseb. Načelo paritete ni absolutno. Dana je možnost večinskega zastopstva rudarjev. Urejeno je tudi prostovoljno zavarovanje in v podrobnih predpisih

so zaščitene pridobljene pravice. Zdravniški pregled pred vstopom v delo ni absolutno obvezen. Pridobljene pravice so sledeče varovane: V primeru šestmesečnega članstva se pravice varujejo še nadaljnjih šest mesecev. Statuti skladnice pa morejo ta rok podaljšati: 1.) v primeru vojaške službe na dve leti, 2.) osebam, ki so bile že pet let zavarovane, na dve leti, ne da bi morale plačevati kake prispevke, preko dveh let pa s tem, da plačajo neke male priznalne prispevke, katerih višino določi statut.

Ohranjeno je šest kategorij z idealno, ne dejansko, zavarovano mezdo od 15 Din do 50 Din. Podpore v bolniškem zavarovanju morejo po pravilih sloneti na drugačni podlagi.

Prispevki za primer bolezni znašajo skupno 4 do 6 odstotkov, za starost in onemoglost 3 do 5 odstotkov, za nezgode 1 odstotek kategorijskega zasluga. Povišanje je dopustno samo začasno v čisto posebne svrhe, kar gotovo ni v redu. Tu morejo biti merodajni edinele zavarovalniški matematični računi, t. j. dejanska potreba zavarovancev. V bolniškem zavarovanju je važno, da karenčna doba za porodniške podpore znaša devet mesecev, da v primeru pasivnega članstva podpora pritiče le do preteka treh, odnosno šestih tednov, dočim je v splošnem zakonu to neomejeno, da so podpore v tem značaju članstva omejene le na podpore v naravi brez denarnih podpor. Ta predpis je brez dvoma na mestu za simulantne, ne pa za resnične bolnike. Rodbinski člani so zavarovani le, ako so izključno odvisni od zasluga člana. Ta pojem je zelo elastičen in more biti v gotovih primerih zelo krut.

V starostnem zavarovanju znaša najvišja pokojnina 80 odstotkov kategorijskega zasluga zadnjih petih let. Članska doba je od 30 let zvi-

šana na 35 let, doba starosti od 55 na 60 let. V primeru pasivnih bilanc je v prvi vrsti mogoče starostno dobo zvišati neomejeno do zdravniško dokazane delazmožnosti, dalje je članska doba mogoče zvišati na 40 let; v zadnji vrsti je dopustno znižanje pokojnin. Za obveze, ki jih bratovska skladnica prevzame za članstvo pred 1. januarjem 1925., je predvidena 50letna amortizacijska doba na račun tekočih prispevkov. Upokojitve rudarjev, ki so bili upokojeni po 1. januarju 1925. se prevede na upokojitve po novi naredbi, kar pomeni, da se jim pokojnina z ozirom na višjo starostno in člansko dobo po novi ureditvi primerno zniža. Starostna karenčna doba znaša deset let, invalidna pa pet, v prvem primeru prične pokojnina s 30 odstotki kategorijskega zasluga, v drugem pa z 20 odstotki in se zvišuje za vsako polno leto za 2 odstotka.

Novi osnutek ureja tudi pokojnine tako zvanih staroupokojencev, ki so bili upokojeni pred 1. januarjem 1925., in sicer osnutek predvideva minimalno pokojnino v obliki draginske doklade, tako, da celotni prejemki ne smejo biti manjši kakor pokojnina upokojenca pete kategorije z isto dobo članstva, to pomeni pri polnem članstvu in polni starosti 400 dinarjev mesečno.

V osnutku tiči velika nevarnost: da je pri premiji 3 do 5 odstotkov starostna doba 60 let in članska doba 35 let le teoretičnega značaja in da se bodo uprave skladnic kaj kmalu poslužile sredstev, ki naj sanirajo pasivnost bilanc. Edino jamstvo za primerne pokojnine v za rudarje primerni starostni in službeni dobi nudi le združitev rudarskega zavarovanja s splošnim zavarovanjem. Le finančno močna institucija more prevzeti nase obveznosti, za katere iz prejšnjih let nima kritja.

★

Naši izseljenci.

Na razpolago nam je statistika, ki kaže, da se nam v pogledu izseljevanja stavijo vedno večje ovire. Glavni kontingent naših izseljencev je v Ameriki. Kakor pa kaže statistika, so Zedinjene države ameriške vedno bolj naklonjene izseljencem iz severne in zapadne Evrope, dočim se izseljencem iz južne in istočne Evrope stavijo vedno večje ovire. V odstotkih se nam pokaže od leta 1918. pa do leta 1925. sledeča zanimiva slika:

Leta 1919.: iz severne in zapadne Evrope 21 %, iz južne in istočne Evrope 74.4 %;
„ 1920.: iz severne in zapadne Evrope 20 %, iz južne in istočne Evrope 75.6 %;
„ 1921.: iz severne in zapadne Evrope 25 %, iz južne in istočne Evrope 66.7 %;
„ 1922.: iz severne in zapadne Evrope 41 %, iz južne in istočne Evrope 45.8 %;
„ 1923.: iz severne in zapadne Evrope 52.5 %, iz južne in istočne Evrope 31.1 %;
„ 1924.: iz severne in zapadne Evrope 55.6 %, iz južne in istočne Evrope 27.3 %;

Leta 1925.: iz severne in zapadne Evrope 75.7 %, iz južne in istočne Evrope 10.8 %.

Naglašajo se, da je v Zedinjenih državah več naklonjenosti napram izseljencem iz severozapadnih krajev Evrope, ker se leti dajo hitreje asimilirati in stalno tamkaj ostanejo, med tem ko se izseljenci iz južnovzhodnih krajev Evrope vračajo čez nekaj let, ko so si nekoliko opomogli, zopet nazaj v svojo domovino. Ta konstatacija nam pače gotovo v oči, ker je za nas Slovence laskava v toliko, da nismo pristopni asimilaciji in da nam je domovina nad vse. Toda ta stvar izgleda baš obratno, kajti kdo je bil v prošlosti in je še sedaj bolj izpostavljen asimilaciji kakor baš Slovani? In kdo drugi je bolj asimiliralen kakor Germani?

Gotovo je ena najlepših naših lastnosti ta, da se ne poslavljamo za zmiraj od naše domovine. Kakor pa vidimo, je baš ta domovinska ljubav vzrok, da se nam zapirajo pota v svet. Kajti ni v interesu Amerike, da se s prihranki vračamo

v svojo domovino, marveč zahteva ameriški kapital, da tamkaj pustimo i našo kri. Na žalost se mnogi ne morejo več vrniti domov k svojim dragim. V hrepenenju po svojem domu umirajo. Zavedati pa se moramo pravočasno, da nam preti s te strani vedno večja nevarnost in moramo ukreniti pravočasno vse potrebno, da se najdejo možnosti zaposlitve našega delavstva doma.

Soglašamo s tem, kar je rekel pred kratkim minister za socialno politiko dr. Gosar, da je treba brezposelne zaposliti. Ljubše nam je to, kakor brezposelna podpora. Toda besede morajo postati dejanja. Pomlad je tu in število brezposelnih se noče zmanjšati. Treba je uvesti gradbene in druge akcije, da se bodo mogli delavci zaposliti. Vsak izdatek v tej smeri je dobro naložen. Pozabiti pa tudi ne smemo na veliko število inozemskih delavcev, ki se pri nas še vedno nahajajo. To vprašanje je za nas velevažno. V tem pogledu so Nemci bolj občutljivi kakor mi. Marsikdo se bo čudil, toda resnica, da je te dni na kongresu poklicnih posvetovalnic za vajuence na Dunaju ravnatelj berlinske posvetovalnice dr. Lieberberg izjavil, da se nahajajo v Nemčiji v boljših poklicih še vedno v precejšnjem številu inozemci in da bo treba vajuence nagovarjati, da se lotijo baš teh poklicev, da se tako morejo po tujih zasedena mesta izpopolniti z lastnimi močmi.

Torej, ako tudi vsakdo dvomi o tem, da se nahaja v Nemčiji le pol odstotka inozemskih kvalificiranih delavcev, kljub temu je to za Nemce problem, ki mu posvečajo pažnjo. V koliko večji meri bi moralo to veljati za nas, ko je znano, da zaposlujeemo v največjem številu inozemske kvalificirane delavce. Posredno pa se to dogaja tudi na ta način, da naša država naročuje v inozemstvu razne dobave, s čimer niso oškodovani samo naši obrtniki in trgovci, ampak v prvi vrsti delavci. In takih dobav je ogromno. V času, ko naše delavce povsod pritiskajo in podijo domov, v času, ko stavlja inozemstvo našim delavcem večje ovire, je treba na vse to misliti.

Dati našim ljudem kruha, okoli tega vprašanja se mora sukati bitni del naše delavske politike.

★

Česa nam manika?

V gospodarskem načrtu Rusije so preračunali, da bodo rabili za tekoče leto 72.000 novih kvalificiranih delavcev. Katera druga država razpolaga s podobnim načrtom? Izgleda, da se prav nikjer ne vodi tozadevni točni pregled čez delovni trg. Vemo sicer, koliko delavcev je zaposlenih v tej ali oni stroki, koliko vajuencev imajo poedini mojstri — vse to vemo, samo o potrebi v poedinih poklicih ne vodimo nikakega pregleda. Dandanes je najtežja stvar, komu svetovati, da se naj loti tega ali onega poklica.

Brezposelnost vlada tudi v onih poklicih, o katerih bodočnosti se sodi optimistično, kakor v tekstilni in električni industriji. Tu pač ne gre za to, katera obrt ali industrija bo pri nas cvetela čez deset ali dvajset let, marveč za sedanjost potrebo. Ko vajuencev konča svojo učno dobo in ga mojster ali podjetje odpusti, ni vseeno, ali bo dobil drugje zaposlitev v isti stroki, ki se je je skozi tri ali štiri leta učil. Dejstvo je namreč, da si v gospodarski krizi, v kakršni živimo, mnogi obrtniki skušajo pomagati in v konkurenčnem boju vztrajati samo s pomočjo cenjenih delovnih sil, to so predvsem vajuenci. Oblast je bila primorana, da dá navodila, koliko vajuencev smejo poedini mojstri zaposlovati. Kljub temu pa s tem nismo prišli iz krize. Tozadevna uredba je šablonska, ker daje vsakemu mojstru enake pravice, brez ozira na to, ali vlada v dotični stroki pomanjkanje ali hiperprodukcija delovnih moči. Tako se nam nudi pretresljiva slika, da se morajo vajuenci po končani učni dobi lotiti pomožnega dela, ako pa tudi tega ne dobe, zapadejo v mnogih primerih resignaciji in zaidejo na slaba pota. Mladina je občutljiva in potrebna najvestnejše nege. Skrb celokupnega narodnega gospodarstva bi morala iti za tem, da se mlade pomočnike ne odtegne njihovega poklica in, da se jim ne vzame veselja do življenja. Ako se vajuence v času, ko se je komaj izučil, odtegne dotičnemu poklicu, se ne le bo izpopolnil v njem, kar bi bil potreben, marveč bo nanj docela pozabil. Od dolge učne dobe na ta način nima ničesar in je pravi greh, ako se mladega človeka tako zavaja in vara v njegovem dobrem mnenju o svetu. Poglejte v kaznilnice in prepričali se

boste, da je baš tako postopanje glavni vzrok, da so ljudje zašli na kriva pota!

Ta problem je velevažen in se kulturni narodi resno bavijo z njim. Tudi pri nas se mora začeti misliti na to, da se ugotovi točna statistika potrebe kvalificiranih delavcev. Preko tega števila pa se ne sme iti. Glavni oviri, ki jih je premestiti, sta sledeči: 1.) obrtniki, ki se ne ozirajo ne na potrebe na delovnem trgu in tudi ne na koristi vajuencev, marveč so zaljubljeni le v lastne koristi. 2.) starši, kateri so srečni, če morejo svojega otroka dati v uk bilo kamorkoli, samo da je oskrbljen za gotovo dobo in njim ni treba skrbeti zanj.

Kakor pa smo zgoraj videli, je tako ravnanje povsem napačno in vodi v nesrečo, ki se pričinja že zelo zgodaj, čim je vajuencev dokončal svojo učno dobo. Na ta način pomnoževati število brezposelnih v gotovih strokah, zlasti pa mladih kvalificiranih delavcev, je greh, ki se končno maščuje na delodajalcih samih ne glede na to, da pri taki «fabrikaciji» kvalificiranih delovnih moči ni mogoče dovolj paziti na kvaliteto.

Ta problem so zagrabili v svojem jedru Rusi, z njim se bavijo Nemci, Avstrijci, Švicarji, Francozi, Angleži, Amerikanci. Lotimo se ga še mi! Občinam in oblastnim samoupravam se tu nudi lep kos neobdelane zemlje, ki postane silno rodovitna, ako se lotimo njene obdelave. Ugodne posledice na socialnem in gospodarskem polju ne bodo izostale. Zato je le pozdraviti sklep mariborske mestne občine, ki je sklenila na svoji anketi dne 4. t. m., osnovati posvetovalnico za izbiro poklicev. Naj bi ta vzgled vzpodbudil k posnemanju!

★

Bratje in sestre, pripravljajte se že sedaj za proslavo 1. maja!

Ivan Albreht: (Nadaljevanje.)

Zgodba o Brlogarju.

(Sen iz davnine.)

Prišla sta blizu hiše.

«Stopiva noter,» je dejala Alenka, «da vidim, kje so oče s tovarišiji! Samo nikar nikomur ne povej, kaj sem ti zaupala.»

Janez je molče pritrtil, pa sta šla med plesalce in jela plesati. Zdaj si je šele Janez bolj natanko ogledal godce in videl, da imajo kremplje na prstih mesto nohtov. Tudi se mu je zdelo, da smrdi v sobi po žveplu.

Svatje so bili že vsi močno vinjeni in so tako govorili vseprek, da drug drugega ni mogel razumeti. Fantje so potrkavali s petami in hlastno segali po plesalkah. Dekleta so se hihitala in se vila in dovoljevala vse, kar se je komu zljubilo. Pijane oči, pijan smeh, pijane besede in kretnje. Tu in tam je kdo podstavil nogo, pa je zgrmel parček, ki je priplesal mimo, kar na vsem lepem po tleh. Nato pa pod mizo —. Nihče se ni zgražal zavoljo tega, le godci so si zadovoljno mežikali in še huje svirali in godli, da je bilo jo!

Družice ni nihče pogrešil in nihče se ni ozrl po njej, ko je prišla z Janezom med svate. Kakor da je vsem odveč in da je ni treba.

Nekdo je hreščal ogabno kvanto, nekaj se mu jih je pridružilo, a brhka dekle mu je

hihitaje se pokazala jezik in ga sunila, da se je opotekel in lopnil po tleh.

Brlogarja ni bilo videti nikjer, nevesta pa je sedela za mizo in se razgovarjala z ženinom. Dasi se skoro ni ozrla, je Janez slutil, da je opazila Alenkin prihod. Čez nekaj časa je vstala in prišla k Alenki.

«Ali bo?» se je zdelo Janezu, da je slišal vprašati.

Alenka je prikimala, nevesta pa se je s pogledom molče zahvalila Janezu in se takoj vrnila k ženinu.

«Kje je pa drug?» je vprašal Janez družico, a ta je spet položila prst na usta in ga odvedla iz sobe.

«Z očetom sta menda še vedno tam, kamor se hodita menit,» je pošepetala Alenka, ko sta šla skozi kuhinjo. Potem je sunkoma vzela zarjavel ključ in leščerbo in odvedla Janeza v klet.

Močan, zatohel vonj mu je udaril v nos, da se mu je jelo kar vrteti v glavi. Alenka je stopala pred njim. Klet za kletjo se je vrstila. Vsaka je bila polna sodov. V enih je bilo vino, v drugih denar.

Nazadnje obstaneta pred velikimi železnimi vrati.

«Romuald,» pokliče Alenka in nalahko potrka.

«Kdoooo,» je skoro brezglasno zaječalo za vrati.

«Rešimo te —»

Znotraj se je zganilo. Janezu se je zdelo, da sliši smeh umirajočega.

«Rešite —» je ječalo in se smejalo obenem.

Alenka se je obrnila k Janezu:

«Zdaj, če boš mogel obrniti ključ —»

«Daj,» je strastno siknil Janez.

Alenka mu je dala ključ, pa je poskusil. Enkrat, dvakrat ni šlo, tretjič pa je zaškripalo v železju, da je kar šlo skozi ušesa. Janez se je uprl in vrata so odjenjala in se hrešče odprla. Ko je posvetila Alenka z leščerbo v zatohli prostor, se je nutil prestrašenemu Janezu strašen prizor. Po tleh je bilo razmetanih vse polno človeških kosti. Jezno so zijale lobanje v prišleca, medtem ko se je nesrečni jetnik komaj branil podgan, ki so ga ščipale in naskakovale. Nekatera trupla so bila šele napol nagnita, a pri vsakem je bila zaposlena tropa golazni in se z ostudno požrešnostjo mastila z nesrečnimi Brlogarjevimi žrtvami.

Alenka, ki je skoro omedlela, je zaječala: «Vidiš, Janez, to je bogastvo mojega očeta!»

Zdajci je menda jetnik šele spoznal njen glas.

«Alenka, solnce drago —»

In beseda je zatonila v solzah.

«Romuald,» je dahnila Alenka in stopila k njemu.

Janez je prvi opazil, da se nesrečnež zato ne more svobodno gibati, ker je ves povezan. S hudim naporom sta ga torej z Alenko rešila

Mežiška afeta.

Leta 1926. so v Mežici gradili veliko šolo in vodovod. Proračune je izdelal inž. Gustinčič in naj bi dela za gradnjo vodovoda stala 800.000 dinarjev. Občina, oziroma krajni šolski svet je izvršil dela v lastni režiji. Proračun je pa bil prekoračen za 700.000 dinarjev. Nadzorstvena oblast (mariborski veliki župan) je odredila preiskavo, zakaj se je proračun prekoračil. Hidrotehnični urad in izvedenci za knjigovodstvo so nato dognali, da so se izdatki izvršili neutemeljeno, in sicer na tak način, da je bila odstopljena vsa zadeva v nadaljnjo preiskavo policijskemu komisarijatu v Mariboru.

Občino in okrajni šolski svet so imeli v rokah tako zvani bernotovci, katerim je načeljeval sedanji oblastni poslanec Möderndorfer. Dela se je oddalo v izvršitev produktivni zadrugi v Celju, kjer je odločeval tudi bernotovec, član finančne kontrole Delavske zbornice Leskošek. Dalje je bila z deli poverjena keramična zadruga v Ljubljani, ki ima pri sodišču protokoliranega samo načelnika Klemenčiča (ki je tudi bernotovec) in nobenega drugega člana. Keramična zadruga je izdelala za mežiško šolo peči.

Policija je dognala, da se je znesek 200.000 dinarjev z oddajo in izvršitvijo popolnoma neupravičeno porabil. Denar se je dvigal pri podružnici Trgovske banke v Prevaljah, nakazoval Produktivni zadrugi v Celju in Keramični zadrugi v Ljubljani in je prišel po čudnih potih končno v blagajno kmetsko-delavske Zveze. Kako se je javni denar tu uporabil, dožene šele preiskava.

Policija je predložila ves material o aferi državnemu pravdnistvu. Mariborsko okrožno sodišče je nato odredilo aretacijo oblastnega poslanca Möderndorferja, Leopolda Ozimiča, Franca Blatnika, trgovca Veselka, Lojzeta Leskoška, inž. Gustinčiča in Lovra Klemenčiča.

O aferi poročamo samo toliko, kolikor so to storili drugi časopisi in bomo o vsem še poročali, ko zaključimo sodišče preiskavo. Zanimiva je afeta najbolj zato, ker so bernotovci označevali kot vzor gospodarstva in dela za delovno ljudstvo udejstvovanje svojih funkcionarjev v Mežici. Sedaj sede »vzori« v zaporih radi osumljenja, da so nepravilno gospodarili z javnim denarjem.

★

Politični pregled.

Zbližanje vseh naprednih sil. V Zagrebu je Svetozar Pribičević propagiral misel, da je za rešitev težkega političnega položaja v državi edini izhod, zblížanje vseh naprednih elementov v državi, ki se izrekajo za suverenost naroda, za pravi in neokrnjeni parlamentarizem ter za radikalne socijalne in gospodarske reforme. Med drugim je Pribičević tudi poudaril, da se bo sedanji zamotani politični položaj razjasnil do 19. t. m., ko se sestane Narodna skupščina, da razpravlja o obtožbi proti Boži Maksimoviću. Ako vlada do tedaj ne najde izhoda, zna priti do demisije še pred 19. t. m. Uzunovićeva želja je, da je Maksimović rešen obtožbe in da ostane na svojem mestu. Veliko članov radikalnega kluba je pa proti Maksimoviću in pri glasovanju o obtožbi ne pojde z vlado. Uzunović se sedaj trudi,

da dobi nove zaveznike in išče stike z radičevci. Položaj je pa ta, da se takoj razdvoji radikalni klub tudi formalno na dvoje, če sprejme Uzunović v vlado radičevce. V krog pašicevcev se danes uvrščajo vsi radikali, ki so potisnjeni na stran. Z nenačelno in kupčijsko politiko radikalov se mora obračunati in skrajni čas je, da se uveljavi načelna politika.

Nesocijalni amandementi. V finančni zakon so bile sprejete najdalekosežnejše določbe, ki bistveno spreminjajo zakon o javnih nameščenicah. Tako se je med drugim ukinilo tudi določila členov 123. in 137., ki določata, da lahko dobi javni nameščenec v primeru, če nastopi v rodni bolezni, smrt ali druga skrajna sila, iz državne blagajne posojilo do višine trimesečne plače in da se prizna nameščencu, ki se je po-

nesrečil v službi za pokojnino, čas, ki ga je do tedaj prebil v službi in še deset let. Torej nameščenec, ki zaide v skrajno bedo, nima več pričakovati od države, da mu nakaže brezobrestno posojilo, ampak mora iskati denarna sredstva pri denarnih zavodih, ki računajo visoke obresti. Skrajno krivično je tudi, da se nameščencu ne prizna deset let službe, če se je ponesrečil v službi. Za primer bodi navedeno: Če se je železničar ali nameščenec finančne kontrole, ki nima petnajst let službe, ponesrečil v službi, dobi samo plačo za čas enoletnega bolovanja, potem se ga pa brez odpravnine in pokojnine odslovi iz službe in lahko umre na cesti s svojo družino vred od lakote, četudi je žrtvoval svoje življenje za državo. Ponovno se potrjuje trditev, da bolj nesocijalne vlade še nismo imeli, kot je sedanja koalicijska klerikalcev in radikalov.

Čisti propore za volitve občinskih zastopav avtonomnih mest. V občinah z lastnim statutom in v občinah z 10.000 in več prebivalci, je do sedaj veljalo za ugotovitev volilnega rezultata določilo, da pripade relativno najjačji stranki polovico za enega zmanjšane števila odbornika, ostanek pa se je razdelil po proporeu med vse kandidate. Sedaj je to zakonsko določilo z amandementi razveljavljeno in velja za ugotovitev volilnih rezultatov pri vseh občinskih volitvah čisti propore. V bodoče se bo torej volilo po čistem proporeu v mestih: Ljubljana, Maribor, Celje, Ptuj in Trbovlje. Za Celje so volitve že razpisane in skrajni čas bi že bil, da se tudi za Ljubljano razpišejo, ker je bilo menda triletnega komisarijata že več kot preveč.

V znamenju redukcij. Klero-radikalni režim je poglajal iz državnih služb na tisoče nižjih javnih nameščenecv. Posebno na železnica se je reduciralo na stotine delavcev, ki so vsled tega vrženi v največjo bedo in pomanjkanje. Nihče se od »velesocijalnih« politikov pri SLS ni vprašal, kam naj gredo nesrečni reduciranci. Navzlic temu, da je nesporna resnica, da na železnica primanjkuje personala, se reducira pridne delovne moči, ki so pri največjem naporu vzdrževali redno funkcioniranje železniške službe. Bolj nesocijalne vlade še nismo imeli v državi, kakor jo predstavlja klero-radikalni režim. Železničarji so do sedaj radi poudarjali, da pričakujejo rešitve svojega bednega položaja od Ko-

vezi in ga dvignila. Bil je že tako oslabil, da se ni mogel brez opore držati pokonci. Janez ga torej prime pod pazduho in mu pomaga napraviti zdaj par korakov.

«Ali sem res prost?» vzdihne vzradošeni Romuald, ki kar ne more verjeti, da je rešen.

«Res, dragi svaki! Zahvali se Janezu, ki je imel to moč, da te je rešil. Samo on ima to moč, ker ga še ni zaslepil denar.

«Prekleti denar,» vzdihne Romuald in hvaležno stisne Janezu roko. Od ganotja in radosti ne more govoriti.

«Zdaj pa hitimo,» pravi Janez.

Tedaj se začuje govorjenje in koraki.

«Zalotili so nas,» se prestraši Alenka.

«Upihni luč,» ukaže brž Janez, Romuald pa se trese ko trepetlikin list.

Nato slišijo:

«Nič ne velja, pa je!»

«Moj si in konec!» sikne drugi glas.

«Nič ne velja! Pogodbo si kršil sam,» spet brani prvi.

«Katera gosposka te je preganjala?» vpraša drugi.

«Še slabše ko gosposka!» zastoka prvi.

Janez spozna glas Brlogarja in Zlodéja.

«Slišiš, Alenka,» šepne deklici in jo s prosto roko stisne k sebi. Njene vroče solze lijo in se zaustavljajo med njegovimi prsti.

«Oče —» dahne z grozo.

Govorjenje se bolj in bolj liža.

«Nočem, pa je,» hrope Brlogar. «Od lastnih otrok sem zavržen! Ali —»

«Oho,» se zareži Zlodéj, «ali so tvoji otroci gosposka!»

Čutiti je, kakor da se onadva rujeta. Naenkrat se odpro vrata, ki jih dotlej ni nihče opazil, in Janez zagleda pred seboj dvorano podzemeljske špilje, kjer je Brlogar podpisal pogodbo z Zlodéjem.

«Sveti križ božji!» krikne Alenka, ko zagleda, da tišči Zlodéj njenega očeta za vrat. Peklenšček odneha, Alenka in Janez in Romuald, Metin mož, pa planejo na pomoč.

«Bog mi stoj na strani!» zakliče Janez, pa se že strese zemlja in med strašnim treskanjem izgine vse in se izgubi tudi Janezova zavest.

III.

Beg iz zanke.

«Janez,» je rahlo poklicalo. Ko se je Skalarjev ozrl, je videl Alenko kraj sebe. Bila je shujšana in bolj podobna mrliču nego živemu bitju.

«Alenka, za božjo voljo, kaj pa je s teboj?» Prijel jo je za obe roki in jo vprašujoče gledal, toda Alenka se ni ganila. Kakor izgubljena je strmela nekam v daljo in sunkoma podrhtevala.

«Že tri dni iščem očeta,» je nazadnje povedala in omahnila na Janeza. «Tako so bili slabi, ko so šli z doma, da so se kar opletali,

pa jih nisem mogla pregovoriti, naj ostanejo doma. Moj Bog, sama ne vem, kaj naj zdaj počnem in kam naj se še obrnem.»

Janez je pomislil. Počasi se je dramilo v njem vse, kar je doživel z Brlogarjevimi.

«Nesreča,» je vzdihnil brez moči in žalostno ogledoval Alenko. Naenkrat se mu je posvetilo:

«Da bi si le tvoj oče kaj ne naredil —»

«Saj to me skrbi —»

«Potem morava, seve —»

Nič ni vedel, kaj morata. Jel se je ozirati okrog in je strme opazil, da ne stoji v gmajni, tam kje poleg «Ravbarske kamre», ampak v Zali, globoko doli pri Idriji. Pot je ozka, na reko doli pa taka strmina, da je treba samo enega napačnega koraka, pa strmoglavi človek v globino.

Reči je hotel:

«Kako neki sem prišel sem? In zakaj si prišla semkaj ti?»

Alenka mu je menda razbrala vprašanje iz oči, ker je jela praviti:

«Veš, semkaj so hodili oče nad popotne ljudi. Še zdaj me zmrazi, ko pomislim... Treba je samo spretnega sunka —»

«Sem, praviš?» je rekel Janez.

«Pozneje ne več. Bilo je vse kar doma. Saj si videl —»

Res, saj je vse videl! «Joj, kje je neki Romuald,» se je spomnil Janez, Alenka pa je nadaljevala:

roščeve stranke. Zastonj je bilo ugotavljanje, da klerikalci se nikdar niso bili odkriti prijatelji javnih nameščenecv. Sedaj imajo plačilo zeleznice za svoje zaupanje korosevski stranki. Pridi se jim iz službe brez vsake stvarne potrebe in izroca največjemu pomanjkanju.

Mesto znižanja povišanje davkov. Poročali smo že, kako je sedanja klero-radikalna vlada zvišala davke privatnim nameščencem. Tisti privatni nameščenci, ki imajo male plače, bodo sedaj plačevali več davka, dočim so davčne postavke za visoko plačane nameščenice znižane. Kevne nameščenice so neusmiljeno udarili in jim zmanjšali že itak pičle dohodke. Poleg privatnih nameščenecv je pa davčni vijak pritisnil tudi one delavce, ki so uslužbeni pri državnih in samoupravnih korporacijah. To delavstvo do sedaj ni plačevalo davka na ročno delo. Klero-radikalna vlada je pa s sprejetjem proračuna odredila, da se tudi na delavstvo pri državnih in samoupravnih korporacijah raztegne davek na ročno delo. Na novo uvedeni davek na ročno delo je pa za trikrat večji, kot dosedanja davki. Zahteva delavstva je bila, da se odpravi davek na ročno delo. Klero-radikalna vlada ni upoštevala te upravičene zahteve. Še poslabšala je položaj. Uvedla je davek na ročno delo še za one kategorije delavstva, ki do sedaj niso bile prizadete po tem davku. Nečuvno je naravnost izdajstvo SLS nad najpoglavitejšimi socijalnimi zahtevami delavstva.

Razgovori med Jugoslavijo in Italijo. Po intervenciji Francije in Anglije bo prišlo do direktnih razgovorov o zadnjem sporu med Jugoslavijo in Italijo. Do sedaj pa še ni nobene konkretne baze za razgovore. Načelo za razgovore, ki se obojestransko poudarja, bi naj bila garancija teritorialne nedotakljivosti Albanije. Angleški zunanji minister predlaga, da bodi kot baza za razgovore med Jugoslavijo in Italijo to-le: Jugoslavija ratificira nettunske konvencije. Italija izjavi, da tiranski pakt v nobenem primeru ne veže Italije, da bi podpirala sedanji režim v Albaniji. Jugoslavija in Italija se sporazumeta glede zaščite albanske neodvisnosti.

Kaj sklepa zagrebška oblastna skupščina. Zagrebška oblastna skupščina je sklenila uredbo, po kateri se morajo podvreči obveznemu zdravniškemu pregledu vsi vojaki po povratku iz

vojske. Dalje se ne sme poročiti noben moški, ki ne predloži pred poroko spričevala, ki dokazuje njegovo zdravje. Končno je bila sprejeta uredba, po kateri se ima v interesu narodnega zdravja in povečanja narodne sile najstrožje zabraniti umetno odpravo človeškega plodu, ki se sme izvršiti edino v primeru opasnosti za življenje matere.

Pretep v zagrebškem občinskem svetu. V zagrebški oblastni skupščini je Stefan Radić srdito napadal zagrebško mestno upravo, očita jo, da je kriva korupcij in zapravljanja občinskega premoženja. Hrvaški federalisti so zato v občinskem svetu naslovili na župana Heinza interpelacijo, kaj misli ukreniti proti nesramnim na-

padom Stefana Radića, da dobi užaljena javna morala zadoščenje. Župan je na interpelacijo odgovoril in odločno zavrnil vse izpade Stefana Radića, označujoč jih kot brbljarije. Radića samega je pa župan pozval, da konkretizira svoja natolcevanja, ako ima trohico moralnega čuta. Na ostro županovo izjavo so radićevski občinski svetovalci zagnali velik krik. V zbornici je nastalo silovito prerekanje, ki je končalo s pretepom. Radićevci so navalili na župana, mu iztrgali iz rok uradne spise. Federalisti so se pa radićevcev dejansko lotili, padale so klofute in tekla je kri iz nosov tepenih občinskih svetovalcev. Župan je bil v splošnem nemiru primoran zaključiti sejo.

Narodno-strokovna zveza.

Razmere med gorenjskimi gozdni delavci.

Iz Bohinja smo prejeli ta-le dopis:

Malokdo zaide med gozdne delavce na Gorenjskem, posebno pa med one okrog Bohinja, zato je prav malo ali celo nič slišati o obupnih razmerah, ki vladajo med njimi.

V Bohinju so cele vasi samih gozdnih in lesnih delavcev, ki so zaenkrat navezani le na sezonsko delo v državnih gozdovih ali pa pri gradnji ali popravilu cest, hudournikov, mostov itd. Celó dolgo zimo je ogromna večina njih brez vsakega najmanjšega zaslužka. In vsi so po večini družinski očetje, ki imajo preživljati po več družinskih članov.

Pred leti, ko je bil zaslužek večji od današnjega, so si ti ljudje vsaj za prvo silo lahko nekaj prištedili, danes je pa zaslužek tako minimalen, da jim komaj zadošča za vsakdanjo hrano. V letu 1923. so n. pr. dobili za posekanje enega metra lesa od 35 do 50 dinarjev in je dnevno lahko zaslužil dober delavec in v dobrem kraju do 100 dinarjev, leta 1924. se je ta cena že znižala na 25 do 40 dinarjev, naslednje leto zopet od 25 do 30 dinarjev in lansko leto je bila cena že do največ 20 dinarjev pri metru. Za letos pričakujejo novi padec cen vsled velike brezposelnosti in konkurence. Šumska uprava oddaja delo

potom licitacije, katere se lahko udeleži vsak naš državlján. Največkrat pridejo k licitaciji tudi delavci iz drugih krajev, posebno oni, ki so v zimskem času delali kje drugje po šumah in je tam delo pošlo. Največ pa pride seve samec, ki tirajo cene do najnižje postavke in zgodi se večkrat, da domačin vzlic najboljši volji ne more prevzeti dela po sramotno nizki ceni in ostane tedaj brez zaslužka. Enako se godi z oddajo dela po Direkciji za gradbo hudournikov. Tudi tu se delo odda najnižjemu ponudniku in ga največkrat dobi prekmurski ali hrvaški delavec, ki kot samec potuje iz kraja v kraj, ima manjše življenske zahteve in tira cene navzdol. Vsled teh nezdruhljivih pojavov se čestokrat zgodi, da ostane domačin tudi v času dela brez zaslužka ali pa mora prevzeti delo za vsako ceno. Ta cena je potem merilo tudi za bodoče in zato najdemo pojav, da se cene pri oddaji dela od leta na leto znižavajo. V treh letih se je n. pr. pri gozdnem delu znižal zaslužek za preko 50 odstotkov, akoravno so cene življenskim potrebščinam ostale iste. Domačinom ne kaže drugega kot ustanoviti močno organizacijo, ki se bo znala uspešno postaviti v bran tem nezdravim razmeram.

V Bohinjskem kotu se zelo pogreša industrijo. Vodne sile je dovolj na razpolago in bi marsikaka tovarna imela lep obstanek. Seve je

«Odkar sva rešila Romualda, so bili oče čisto izgubljeni. Vse lansko poletje se niso dotaknili nobenega dela, zima jih je pa tako dajala, da sem bila že res v skrbeh —»

«A lani je bilo to, praviš?» se je začudil Janez. «Sem mislil —» je še nadaljeval in takoj obmolnil.

Alenka se mu je čudila:

«Kako je le neki s teboj, da te čas tako zmene?»

«Res,» je dejal Skalarjev, «sam ne vem.»

Potlej je spet obmolnil. Divja pokrajina, v nebo strmeče gorovje, skalovje in drevje, ki je pošepetavalo v lahmem vetru, voda v globini, ki je bobnela po tesni strugi in brzela dalje, vse se je zdelo Janezu silno nepojmljivo in mu je jemalo besedo.

«Kaj praviš sedaj?» je čez čas vzdihnala Alenka.

«Če bi našla očeta, če bi našla živega,» je menil Janez, «potem bi že —»

«Ali misliš, da bi?» je zadržala nada v Alenkinih očeh.

«Seve, gosposko bi pritegnili —»

«Kako?»

«No, tako — samo očeta je treba —»

«Očeta,» je kakor odmev ponovila Alenka. Ko sta tako ugibala, se je zazdelo Janezu, da je nekaj zahreščalo med lesovjem. Ozrl se je v tisto smer in zagledal, da visi Brlogar na močni smrekovi veji. V nagli odločnosti pustil deklico in plane tja. Brlogar se je

namreč še zvijal, iz česar je Janez spoznal, da je še živ. Tropa ogabnih črnih pošasti je plesala in se režala pod njim.

«Oče,» krične Alenka, ko se ozre za Janezom in zagleda visečega Brlogarja. Hitro šine tudi ona na pomoč. Hipoma je vrv prerezana in Alenka in Janez se trudita, da bi spet vzdramila onesveščenega samomorilca. Po dolgotrajnem naporu se jima slednjič tudi res posreči. Ko odpre Brlogar oči, se ves zgrešen ozira zdaj po tem, zdaj po onem. Videti je, da ne more spoznati ne lastne hčerke ne Janeza.

«Oče,» dahne Alenka, «ubogi moj oče —»

«Ti —»

Vesetje in strah se zaiskrita v Brlogarjevih očeh.

«Ali boste mogli do Idrije peš?» vpraša Janez.

Zdaj ga šele Brlogar spozna.

«O, Skalarjev?!»

In potem, kakor da se sramuje svojega dejanja:

«Ali si ti pokazal Alenki?»

Mesto Janeza odgovori Alenka sama:

«On, on! Brez njega ni rešitve ne pomoči!»

Počasi Brlogar sede.

«Kje je pa —? Ali je odšel?»

Dasi nikogar ne imenuje, vesta Janez in Alenka, da misli Zlodéja.

«Nas se boji,» reče Janez tjavendan, «pa jo je odkuril.»

Alenka se mu s pogledom zahvali za dobri domislek, ki je Brlogarja takoj znatno okrepil.

«Oh, če bi mogel,» vzdihne in proseče pogleda hčer, «če bi mogel izbrisati vse, kar je bilo! ... Moji dnevi so šteti! ... Rajna tvoja mati, Alenka, mi je prišla povedat. Tako razločno sem jo videl v sanjah. Reši se, je dejala, pa spet: Reši se, reši se! Kako naj se rešim?! Moje življenje je izgubljeno, moje življenje in vse, vse — na veke ...»

Ko je Janez videl, kako spet napada moža obup, je jel siliti na pot. Brlogar se je dal tudi res kmalu pregovoriti, toda noge so bile preslabe in so mu odpovedale pokorščino. Zato ni Janezu preostajalo nič drugega, nego da si ga je oprtal in odnesel proti Idriji. Alenka je jokaje šla za njim. V Idriji so najeli voz. Komaj malo živega Brlogarja sta Janez in Alenka naložila na voz in ga odpeljala.

To je bila žalostna vožnja. Po samotni cesti so sopihali konji, da je kar puhtelo in se kadilo iz njih, a Janezu se je le zdelo, da ne pridejo nikamor naprej. Serpentine so se vile v neskončnost. Alenka je trepetala:

«Bog daj, da bi le še živega pripeljali očeta domov!»

Janez je tolažil, kakor je vedel in znal. Zaupal ji je ves svoj načrt, ki ga je bil zamislil v Zali. Treba je Zlodéju dokazati, da je kršil pogodbo, pa je oče rešen. Vse drugo se bo že kako popravilo.

tu največja zapreka pomanjkanje železnice. Na Rudnici je baje bogat rudnik aluminija. Pred, med in celo po vojni je ta rudnik dobro uspeval, vendar se je delo v njem iz neumljivih razlogov ustavilo. Nujno potrebno bi tedaj bilo, da se poklicani krogi zanimajo za ta rudnik in ga zopet pokličejo k življenju, kar bi dalo nove delovne vires vsaj večjemu delu Bohinjske kotline. Tudi na Rudnem polju je rudnik železa in ne obratuje, akoravno je bogat na rudi. Pri Sv. Duhu je bogat zaklad krede, ki bi se tudi dal izrabiti. Delovnih virov bi se torej našlo, ako bi le gospodarski in državni krogi hoteli pomagati bednemu ljudstvu. Storit bi treba vse, da se ugotovi, v koliko so navedbe domačinov resnične in se bodo morali potem podvzeti potrebni koraki.

To poletje bo Direkcija za gradbo hudournikov zopet oddajala delo. V naprej pa je že domačine z dopisom opozorila, naj ne bodo v zahtevah pretirani. To opozorilo velja, kot že prej omenjeno, z ozirom na delavce iz drugih krajev. Z vso odločnostjo bo treba nastopiti proti temu, da se za oddajo dela licitira po parah in se ga odda onemu, ki je morda za nekoliko par cenješi. Delo se naj odda predvsem domačinom, ker je zaenkrat to edini njihov stalen, četudi sezonski zaslužek. Pri tem naj se pomisli, da bo celo dolgo zimo zopet brez zaslužka, medtem ko bodo oni iz drugih krajev šli iskat dela zopet v kraje, kjer je tudi v zimskem času dovolj dela. To vprašanje bo treba na vsak način urediti v korist Bohinjcem, ako nočemo, da bodo še mladi morali od hiše do hiše z bisago v roki.

Letošnjo zimo so bili Bohinjci še na drug način udarjeni. Šumska uprava jim je vsako leto dala iz državnih gozdov po nekaj lesa za kurjavo in strehe po nižini ceni. Letos se jim je to odvzelo, češ, da se je dalo les po nižini ceni le poplavljenecem. V Srednji vasi se je zgodil n. pr. primer, da se je tridesetim brezposelnim odrekal les po nižini ceni, dobil pa ga je neki posestnik, ki je mesar in še gostilničar povrh. Ta mož je dobil nič manj kot celih 100 kubičnih metrov lesa po nižini ceni.

★

Brezposelnost v celjskem okraju. Borza dela v Celju izkazuje v poročilu za marec nekoliko

zboljšanja na delovnem trgu, ker je bilo prijavljenih več prostih mest za rudarje, mizarje, oblačilne in živilske delavce. Borza dela je uspešno posredovala za delo v 58 primerih. Na Borzo dela je došlo več prošelj za brezposelno podporo, katere je odstopila mariborskemu velikemu županstvu v rešitev. Z ozirom na veliko število poljedelskih delavcev, ki so brezposelni, se je Borza dela obrnila na upravo državnega posestva «Belje» z vprašanjem, če potrebuje kaj delavcev. Dobila je negativen odgovor, ker so vsa mesta zasedena po delavcih iz Prekmurja. Koncem meseca marca je imela celjska Borza dela v evidenci 349 moških in 68 ženskih brezposelnih delavcev. Upajmo, da se te številke v tem mesecu ne bodo povečale.

SREDNJA VAS V BOHINJU. Naša podružnica je priredila v soboto 2. t. m. ob 7. uri zvečer v hotelu «Triglav» članski sestanek, ki je bil dobro obiskan. Sestanek je otvoril in vodil podružnični predsednik tov. Stare. Poročal pa je strokovni tajnik tov. Kravos, ki je v daljšem govoru predložil težki položaj delavstva in načim, kako bi se iz tega položaja prišlo. Baval se je tudi z razmerami v Srednji vasi in okoliških krajih. Njegovo obširno poročilo so vzeli člani z odobravanjem na znanje in sklenili iti s podvojeno silo na delo, da pritegnejo v organizacijo čim več delavstva. Sestanek, ki je trajal nad dve uri, je pokazal, da je nujno potrebno poučevati članstvo o nalogah, ki jih ima vršiti strokovna organizacija.

Našim podružnicam. Ta teden smo odposlali okrožnico, v kateri smo dali navedila glede majske proslave, predavanj, sestankov itd. To okrožnico naj odbori prečitajo na svojih sejah in naj se po nji ravnaajo. Tudi članstvo je seznanilo z okrožnico. Centrali odgovorite, kaj ste po njej podvzeli.

1. maj. Naš delavski praznik se bliža. Komaj dva tedna nas ločita od njega in vendar še nimamo poročil vseh podružnic, kako izvedejo proslavo. Sklep Izvrševalnega odbora je, da morajo brezpogojno vse podružnice prirediti proslavo, pa četudi v malem obsegu. Večje podružnice morajo brezpogojno prirediti shod, na katerem se naj manifestira za delavske pravice. Tajništvo bo izdelalo resolucijo, ki jo bo na vseh shodih sprejeli. Podružnice, ki rabijo govornika, naj to

prijavijo centrali do 15. t. m. Po tem roku bo težko dobiti govornika. 1. maj naj bo povsod dostojna in veličastna manifestacija narodnega delavstva. Pripravite se zatorej kar najvestneje za proslavo prvega maja. Živel 1. maj!

Slike z občnega zbora je še dobiti. Ima jih tajništvo po 5 Din komad. Tovariši, sezite po njih. Z naročilom je vpslati denar.

SENOVO. Tukajšnja podružnica priredi v nedeljo 24. t. m. poučno zdravstveno predavanje s filmom. Več o tem v prihodnji številki. — Prvi maj proslavi podružnica z javnim manifestacijskim shodom in s popoldansko prireditvijo. O programu te proslave več prihodnjič.

LITIJA. Podružnica Narodno-strokovne zveze priredi v soboto 9. t. m. ob 7. uri zvečer v restavraciji na pošti zdravstveno predavanje. Predaval bo šef drž. higijenskega zavoda g. dr. Pirc o spolnih boleznih. Vabimo vse člane in drugo občinstvo k mnogobrojni udeležbi. Vstop prost.

† **Meni Kremžar.** Iz Senovega nam sporočajo tužno vest, da je našemu vrlemu članu, delovodji tov. Kremžarju, umrla soproga po dolgotrajni in mučni bolezni. Pokojnici naj bo lahka domača gruda, težko prizadetemu tovarišu in preostalim naše iskreno sožalje.

TRBOVLJE. V nedeljo 10. aprila t. l. se vrši ob 9. uri dopoldne v gostilni pri Pravdiču na Vodah ustanovni občni zbor Narodno-strokovne zveze. Dnevni red: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo delegata centrale. 3. Čitanje pravil NSZ. 4. Volitev odbora. 5. Slučajnosti. Na občnem zboru poroča oblastni poslanec tov. Ivan Tavčar iz Ljubljane. Narodno delavstvo naj se udeleži občnega zbora v kar največjem številu.

ZIDANI MOST. V nedeljo 10. t. m. se vrši ob pol 10. uri dopoldne v hotelu g. Juvančiča članski sestanek Narodno-strokovne zveze, na katerem bo poročal strokovni tajnik tov. Kravos iz Ljubljane. Tovariši, pridite vsi in točno.

HRASTNIK. Podružnica Narodno-strokovne zveze v Hrastniku priredi na dan 1. maja dva manifestacijska shoda, in sicer prvega po prvi maši v Dolu pri g. Antonu Drakslerju, drugega pa popoldan ob 3. uri pri g. Vidu Senici v Hrastniku. Vse delavstvo naj se teh naših shodov udeleži v kar največjem številu.

CELJE. Narodno-strokovna zveza, podružnica v Celju, bo imela v nedeljo 10. t. m. ob 2. uri popoldne sestanek v gostilni «Sokolski dom» v Gaberjah. Na sestanku poroča predsednik NSZ tov. Rudolf Juvan iz Ljubljane. Pričakujemo, da se udeleže tega sestanka vsi narodnozavedni delavci.

★

Proslava 25 letnice ustanovitve Československe Obce Delnicke v Pragi.

Bratska Československa Obce Dělnické bo proslavila v dneh 16. do 19. aprila t. l. v Pragi 25letnico svojega obstoja. Na to proslavo je vabljena tudi Narodno-strokovna zveza, ki bo gotovo poslala svoje zastopstvo. Spored proslave je sledeči: 16. aprila se vrši popoldne ob 2. uri v Narodnem domu na Smichovem delegatski zbor; 17. in 18. aprila se vrši istotam jubilejni kongres, na katerem bodo govorili odlični predstavniki češkega narodnosocialističnega delavstva bratje Tučný, Tuma, posl. Procházka, sen. Panek in dr. Drbohlav; v torek 19. aprila se bo vršila konferenca odbornikov in tajnikov strokovnih organizacij ČOS. Zvečer se bodo vršile slavnostne predstave v gledališčih in razne druge prireditve. O proslavah bomo poročali v listu po povratku naših zastopnikov. Proslavi bratov na Českoslovaškem želimo obilo uspeha.

Priporočajte in širite „NOVO PRAVDO“!

«Ali mrtvih ni mogoče več priklicati v življenje,» je vzdihnila Alenka.

«To je res,» je menil Janez, «vendar upajva, da bova vse popravila —»

«Janez —»

«Kaj bi rada?»

«Tako sem srečna, kadar vem, da si blizu mene. Kjer si ti, tam je vse dobro. Romuald je rekel, da bi ti rad dal pol svojega imetja —»

«Romuald —» se je zavzel Janez. Potem se je domislil, kdo je to.

«Saj mi ni treba,» je dejal takoj nato Alenki. «Zdrave roke imam —»

«Ti si svetnik,» je vzdihnila Alenka.

«Ni tako, ne,» je menil Janez, «samo na denar pa res nisem navezan —»

«Potem me boš zaničeval,» je zaihtela Alenka.

«Tebe?»

«Mene, da ... Zaradi denarja —»

«Saj ti vendar nisi denar,» se je razgrel Skalarjev. In kar sama se je ovila njegova desnica njenega pasu.

«Me imaš torej vseeno rad?» je dahnila Alenka.

«Tebe, srce moje? Oj, glej, kar sem in kar imam, vse je samo božje in tvoje —»

Ko je Janez to izrekel, je zaječal Brlogar:

«Srečni ljudje —»

Drugega nič. Ko pa se je Janez ozrl po njem, je opazil, da ga vijejo krči in da tišči dene iz ust.

Alenka se je prestrašila, toda Janez jo je hitro pomiril:

«Nič se preveč ne boj! Tudi to trpljenje mora biti prestano, da bo izbrisano gorje nedolžnih. Drugače ni upanja.»

Alenka je zaihtela in jela božati očeta po zgubnem čelu:

«Oh, ljubi oče, le voljno potrpite, z božjo pomočjo bo še vse dobro!»

Brlogar je zatulil in se zvil, Janez pa je zdajci opazil, da gre kraj voza Zloděj, kakršnega je videl na Uršini svatbi. Srdito se je režal in venomer silil k Brlogarju.

S takim strašnim spremstvom so se nazadnje le srečno pripeljali domov. Zloděj se je režal in skakal okrog voza, toda Janez je znal vedno ukreniti tako, da si poslanec črne oblasti ni upal seči po Brlogarju.

Alenka je sklicala hlapce in dekle, ki so pomagali prenesti Brlogarja na posteljo. Ko je mladenka videla Janezov pogum in njegove uspehe, je tudi sama začela bolj zaupati vase in — še bolj — v Janeza. Z očmi je sledila vsaki njegovi kretnji, vedno pripravljena, da na vrat na nos izpolni sleherno njegovo željo.

«Je kaj hitrih konj pri hiši?» je vprašal Janez.

«Dva sta ko veter,» je povedala Alenka.

«Hitro po sveče, po blagoslovljene,» je ukazal takoj nato hlapcu, ki je res takoj zajahal in oddirjal. (Konec prih.)

Tedenske vesti.

* **NARODNI SOCIJALISTI V CELJU** se vabijo na članski sestanek, ki se vrši v soboto, dne 9. aprila t. l. v salonu gostilne g. Filipčiča ob 8. uri zvečer. Na sestanku poroča član načelstva iz Ljubljane o političnem položaju sploh, posebno pa o stališču naše stranke z ozirom na blizajoče se občinske volitve. Tovariši se naj z ozirom na važnost sestanka v obilnem številu odzovejo vabilu.

* **Občinske volitve v Celju** razpisane. Te dni je bila izdana naredba mariborskega velikega župana, s katero se razpisujejo volitve v občinski svet celjske občine na dan 19. junija 1927. Zadnje občinske volitve v Celju so se vršile 28. septembra 1924. in bi bila letos poslovna doba občinskega sveta potekla, četudi bi občinski svet ne bil razpuščen. Pri volitvah l. 1924. je zmagal Narodni blok proti združenim klerikalcem in Nemcem. Dobil je 25 mandatov, klerikalci in Nemci pa 7. Eden mandat je pripadel socijalistom. Lansko leto so radikali in del bivših narodnih socijalistov razbili Narodni blok ter prešli v zvezo s klerikalci in Nemci. Tako se je razmerje v občinskem svetu spremenilo in je napredna delovna večina štela samo še 17, opozicija pa 15 mandatov, odnosno s socijalističnim mandatom 16. Kriza je nastala, ko so klerikalci, radikali in Nemci onemogočili proračun. Po nastopu novega klerikalno-radikalnega režima v Beogradu je vlada občinski svet razpustila ter je bil za vodstvo občinskih poslov imenovan vladni komisar.

* **Ljubljanska oblastna skupščina** se sestane na dan 19. aprila ob 11. uri dopoldne v sejni dvorani na mestnem magistratu v Ljubljani.

* **Finančni delegat dr. Savnik** prestavljen v Beograd. Po vestih iz Beograda bo delegat finančnega ministrstva v Ljubljani g. dr. Karel Savnik imenovan za načelnika v finančnem ministrstvu. Na njegovo mesto v Ljubljani bo prišel g. dr. Ivan Rupnik.

* **Konferenca Male antante** bo 15. maja t. l. v Pragi. Glede dnevnega reda se že vrše razgovori med Prago, Beogradom in Bukarešto. Tej konferenci se pripisuje velika važnost, ker se bo razpravljalo tudi o zadnjem jugoslovensko-italijanskem sporu.

* **70letnica zaslužnega slovenskega zdravnika.** Dne 1. t. m. je praznoval primarij in bivši predsednik Zdravniške zbornice za Slovenijo g. dr. Vinko Gregorič 70letnico svojega rojstva. Glede na velike zasluge, ki si jih je pridobil jubilar za ves zdravniški stan, je sklicala Zdravniška zbornica za Slovenijo slavnostno izredno skupščino na dan 3. t. m. v slavnostni dvorani vseučilišča v Ljubljani. Skupščina je soglasno sprejela predlog, da se jubilar imenuje za častnega predsednika Zdravniške zbornice. Se mnogo let!

* **Poitalijančevanje jugoslovenskih priimkov v Italiji.** Italijanski ministrski svet je sklenil, da se veljavnost določbe o spremembi družinskih imen, ki je veljala doslej le za Južno Tirolsko, raztegne tudi na Julijsko Krajino. S tem se bo začelo nasilno poitalijančevanje jugoslovenskih priimkov v Italiji. Ta določba je ena med številnimi, ki pokazujejo v pravi luči tako zvano tisočletno italijansko kulturo.

* **Kastav hoče od Ljubljane proč.** Za 9. april je sklicana v Karlovcu izredna seja oblastne skupščine primorsko-krajiške oblasti z edino točko dnevnega reda: Pripojitev Kastavščine in otokov Krk, Pag in Rab k primorsko-krajiški oblasti. Kastavska občina, ki pripada sedaj ljubljanski oblasti, ter občine otoka Krka so se že izjavile, da se hočejo pridružiti imenovani oblasti.

* **Popoln invalid vržen na cesto.** Z likvidacijo oddelka za socijalno politiko v Ljubljani je bil odpuščen tudi 55letni služitelj v protezni delavnici France Kolar, 100odstotni invalid, mož brez nog. Prejemal je dosedaj 800 Din plače in moral

preživljati zeno in dva otroka. Za to plačo je bil obenem tudi nistnik invalidskega doma v Lipčevi ulici. Zaradi odpustitve iz službe je moral zapustiti tudi to stanovanje. Vso njegovo robo z njim vred so naložili na voz in zapeljali vse skupaj v barako pred Obrtno solo na Mirju, kjer so ga spravili pod sredo. Njegovo mesto v protezni delavnici pa je zavezal njegov namestnik 200odstotni invalid. Zakaj je moral mož brez nog iz državne službe, da sedi sedaj brez belca v raztrgani baraki in posluša jok uboge zene in svojih otrok. Tudi to spada med uspehe SLS v vladi, in ta primer se prav posebno, saj je minister za socijalno politiko dr. Gosar.

* **Lov na divje koze v Sloveniji** zabranjen. Ministrstvo za gozdove in rudnike je izdalo naredbo, s katero se zabranjuje lov na divje koze v Sloveniji. Odlok se utemeljuje s tem, da obstoja v Sloveniji samo se 40 komadov te divjačine.

* **Španska bolezen v naši državi pada.** Dne 15. marca je bilo v vsej naši državi 21.629 na španski boleznih bolnih oseb. V tednu od 15. do 21. marca je bilo prijavljenih 10.073 novih obolenj, ozdravelo je 20.641, umrlo pa 229 oseb, tako da je dne 21. marca ostalo bolnih 10.832 oseb. V omenjenem tednu je španska bolezen padla v vseh oblasteh, v nekaterih pa je že popolnoma pomenala. Upati je, da bo ta bolezen v najkrajšem času popolnoma izginila.

* **Nemški letoviščarji v Dalmaciji.** V Dalmacijo je dospela večja skupina nemških letoviščarjev. Kakor pripovedujejo, se v Nemčiji odpravljajo letos venko število izletnikov na naše Primorje.

* **Najmanjši sedež srezkega poglavarstva** v naši državi je kraj Boljanič v Sandžaku, ki šteje samo 120 prebivalcev. Ponašati pa se more s tem, da ima za srezkega poglavarja pravega pravnika, dočim jih je večina v Srbiji z nezadostno izobrazbo.

* **Starinska najdba v Ptuj.** Ob priitki lanske povodnje v ptujski okolici je g. Ioplak starejši našel ob Grajeni kamenito ploščo s hebrejskim napisom. Domneva se, da je bilo svojedobno na onem mestu židovsko pokopališče. Plošča je bila sedaj izročena ptujskemu muzeju.

* **Amerika bo popolnoma ustavila priseljevanje.** Po vesten iz Newyorka bodo Zedinjene države najpozneje v dvajsetih letih morale popolnoma ustaviti priseljevanje, a že v petin letih znatno znižati kvoto.

* **Roka v stroju.** Iz Jablanec pri Cirkovcah je prispel v mariborsko bolnico Vinko Hrovat, ki je pri rezanju sena za živino dobil roko v stroj.

* **Nesreča otroka.** Ko se je vozil France Vrhovnik, čuvaj na mestni stavbi v Jegličevi ulici v Ljubljani, s kolesom po Jegličevi ulici, je nenadoma prišla pod kolo 5letna Nada Slaparjeva, hčerka krojaškega mojstra. Kolesar sam je padel in se močno pobil na glavi in po nogah, povoženi otrok pa je obležal na mestu z zlomljeno levo nogo. Otrok je bil prepeljan v bolnico. Vrhovnik sam je prijavil nesrečo na stražnici, kjer se je tudi izkazalo, da ni zakrivil nesreče iz neprevidnosti.

* **Zgodaj so začeli.** V Sodražici so odkrili te dni večjo izvrstno organizirano družbo mladičev, ki so neumorno kradli v skladišču nekega tamkajšnjega trgovca. Plazili so se skozi zračno odprtino v podstrešju, odkoder so imeli vstop v skladišče. Najraje so napravljali svoje pohode ob nedeljah, in sicer med popoldanskimi večernicami. Očividno so jim bolj dišali rožiči, fige, slanički in podobno. kakor pa cerkev. Češplja, ki raste ob zidu, jim je bila nadomestilo za lestvo. Kradli so, dokler niso prišli končno v roke pravice. Fantiči so stari 10 do 14 let in jih je bilo okoli 12. Dobro, da so nadebudne mladiče še pravočasno izsledili, sicer bi lahko napravili še veliko škodo, staršem pa še večjo žalost.

* **Prekoračena mera v kaznovanju otroka.** V Celju je umrla trinajstletna Justina Pahornikova, učenka zavoda solskih sester ter hčerka tovarniške delavke Marije Pahornikove. Ker so se pri mrtu pokazali sušljivi znaki na glavi, je odredila sodnija preiskavo, ki je pokazala, da je Justina umrla zaradi udarca na glavo. Imela je prebito senčno kost. Njena mati je hišnica v hiši št. 17 na Glavnem trgu, katere lastnica je vdova Gorantova. Ta ji je zaradi raznih nerednosti, ki jih je delala pokojna deklica, odpovedala službo hišnice in s tem seveda tudi stanovanje. Mati je v svoji razburjenosti in jezi šla v kaznovanju hčerke predaleč in zakrivila s tem njeno smrt.

* **Uboj.** Nedavno je skupina fantov iz Hodoš pri Ptuj prišla v Sagadinovo gostilno v Gerečji vasi, kjer so popivali do pozne noči. Le Janez Glažar se je poprej sam napotil proti domu. Kmalu pa sta ga dohitela Štefan Zupančič in Anton Kurež ter ga iz neznanega razloga pobila na tla. Težko ranjenega Glažarja so naslednje jutro prepeljali v ptujsko bolnico, kjer je podlegel težkim poškodbam. Proti napadalcem je uvedena sodna preiskava.

* **Slaboumnež je izginil.** Pogreša se slaboumni sin posestnika Martina Grošlja iz Žirov, po domače Skalarjev Cene, dvajsetletni fant, šibke rasti, gleda izbuljeno, razteza krčevito ustnice, pri hoji pa se zvija, nagiba naprej in steza roke. Govori malo in slabo. Kdor bi ga našel, se naproša, da javi to oblasti, ki ga bo dalo privedi nazaj. Martin Grošelj, posestnik v Dobračevi, p. Ziri.

* **Živinski ubijalec.** Dne 30. marca t. l. je imel posestnik Korošak v Žerovincih v svojem vinogradu kopače. Po končanem delu so se kopači okrepčali z jedjo in pijačo. Pri tej priliki se je mizarski pomočnik Anton Hladen sprl z viničarjem Jožetom Bukovcem iz Pratinščaka ter ga zabodel z nožem v levo stran prsi. Bukovec je bil takoj mrtev. Ubiti viničar je bil star šele 34 let ter zapuščal ženo in pet otrok v starosti od 2 mesecev do 7 let. Ubijalec Hladen je splošno na zelo slabem glasu. Njegova sirovost se je pokazala tudi v tem, da je že mrtvega Bukovca obdelaval še z motiko. Živinski ubijalec se je sam javil sodišču v Ormožu.

Dopisi.

SPODNJA ŠIŠKA. Družabni večer krajevne organizacije NSS in SDS za Spodnjo Šiško, ki je bil določen za soboto, dne 9. aprila ob 8. uri zvečer, se je preložil z istim sporedom na 7. maja t. l.

* **René La Bruyère: Hektorjev meč.** (Romani vezanega 28 Din. — Roman od znane francoske «Jutra», zv.). Cena broširanega izvoda 18 Din, pisateljice dobrodošel zlasti našim dekletom, a tudi vsem ostalim, ki ljubijo dobro in zdravo knjigo! V napetih, razgibanih poglavjih se odigrava pred nami dekliška ljubezen dražestne Chaillette, hčerke častihlepnega meščana, do mladega oficirja-plemiča; zvesta, čista ljubav, ki zmagovito prebije vse strahote velike revolucije in doživi zasluženo izpolnitev v okrilju vzhajajoče Napoleonove slave. Med izvrstno karakteriziranimi osebami povesti srečavaš vse glavne tipe te znamenite dobe: preprostega siromaka «brezhlavnika», revolucionarnega frazača, omejenega meščana, ki se obliže po modrokrvni gospodščini, in končno sijajna, neprepeljiva lika markize in markiza de Marchezallier, ki se iz prvotne nadutosti tako klavrno scvrkneta v bedo in ničevost skraljanih aristokratov... Prezabavana istorija, ki ostavlja — in to ni majhna vrlina — po vsem pristrčnem smehu, tpetu in sočuvstvovanju v nameček še živo, pestro sliko o mnogočem, kar smo doslej le suho poznali iz zgodovine.

Pogovor o tem in onem.

O lesu, njegovi koristi in uporabi.

Neprecenljive so koristi, ki jih ima človek od lesa. Les spada k onim tvarinam, ki so služile človeku že takrat, ko je stal na najnižji stopnji omike. Tako mu je služil les kot gradivo, s katerim si je gradil svoje preproste koče, v katere se je zatekal ponoči in ob hudem vremenu. Les je dalje služil že prvotnemu človeku kot kurivo in svetilo, o čemer smo govorili v posebnem poglavju.

Tudi za današnjega človeka je les neobhodno potreben ter ga po nekaterih krajih kot gradivo in kurivo ne more nadomestiti nobena druga snov.

Ima pa les neko svojstvo, ki ga druge tvarine nimajo. Les namreč raste. Tako je pri umnem gozdnem gospodarstvu neizčrpljiv, česar pri premožu ne moremo trditi, ker so premogovni zakladi vedno manjši, tako da nam je pričakovati, da bodo nekoč popolnoma pošli.

V naslednjih vrsticah hočemo govoriti o uporabi lesa, pri čemer se bomo ozirali na lastnosti, ki jih imajo razne vrste lesa.

Les nam dajejo gozdi. Kakor vsaka rastlina, tako sestoji tudi drevo iz stanic. Te stanice se množe, ko raste drevo, ter prehajajo ob drevesni rasti na vznožju v les, na ven pa v ličje.

Stanice onega lesa, ki zraste jeseni, so ozke in imajo debele stene, pomladnega lesa pa so široke in imajo tenke stene. O tem se lahko prepričamo, če pogledamo odžagano deblo. Takoj zaznamo razne kolobarje, imenovane letnice. Ti kolobarji nastanejo na ta način, da so pomladanske celice že za oko manjše, tako da se ostro ločijo od jesenskih. Notranji, starejši les, je temnejši in se imenuje črnjava, zunanji, mlajši, pa je belina.

Če režemo les v smeri vlaken, ga imenujemo podolžni les; kadar so vlakna prerezana, mu pravimo prečni les. Plamenasti les je rezan v vlakni vzporedno, to je v isti smeri, kot teko vlakna, čelni les pa počez čez vlakna. Na koreninah in grčah so vlakna kriva ali zamotana; prerez kaže različno oblikovane podobe, ki jim pravimo plamenine.

Lesovi so jako različni, kakršne so stanice in vlakna. Dalje se loči les po barvi, trdnosti, težnosti, upogljivosti in cepkosti. Najtrši in najmanj cepki lesovi so: ebenovina, ki ne raste pri nas in iz katere izdelujejo fino pohištvo, zelenika ali fušpan, dren, glog ali beli trn, gaber, javor. Najmečji in najcepkejši lesovi pa so: topol, jelka, smreka.

V različne svrhe uporabljamo različne vrste lesa. Tako služi mizarju vsak les, najmanj še jelševina, ker se v njej rad zaplodi kuček; tudi bukovina ni primeren les za mizarja, ker se rada veži. S pridom pa mu služi parjena bukovina. Kolar uporablja brezovino in bukovino, včasih tudi hrastovino in jesenovino. Sodar rabi za sode samo hrastove doge, za kuhinjsko posodo pa tudi mehak les. Tesar obdeluje smrekovino, včasih tudi hrastovino in jesenovino. Sodar rabi za sode samo hrastove doge, za kuhinjsko posodo pa tudi mehak les. Tesar obdeluje smrekovino in jelkovino, za stavbe pod vodo pa borov, hrastov, jelšev in mecesnov les.

Dobro uporaben je samo dozorel les. Zato je važno vedeti, ali je rastlo drevo na prisojnim in dosti vlažnem kraju. Najboljši les dobimo iz velikih, starih gozdov, kjer ima vsako drevo dosti prostora in zraka, da se korenine in vrh krepko razvijajo.

Drevje sekamo največ pozimi, ker takrat ni v mezgi (drevesnem soku) in ga je po snegu tudi dosti lažje spravljati iz gozda.

Les, ki ga rabi rokodelce, mora biti popolnoma suh. Da se les popolnoma presuši, ga je

treba včasih do tri leta sušiti. Sušiti pa se mora les zlasti spočetka jako polagoma, ker sicer razpoka; zato čelni les z oljnato barvo prepleskamo, da tako zabranimo prehitro sušenje, pri katerem bi les začel pokati.

Ko les skladamo, moramo paziti na to, da ga tako naložimo, da more zrak od vseh strani do njega. Včasih ga tudi prekladamo.

Na zraku pa se les kljub temu nikoli popolnoma ne presuši. Zato polagajo mizarji manjše množine lesa v posebne pograde, kjer se posuši tako, da lepo zapoje, kadar potrkamo nanj. Večje množine lesa suše v sušilnicah, kamor dovajajo toploto (paro ali dim) po ceveh.

Les pa tudi parimo v parilnicah. Parjena bukovina se po toploti lepo pordeči in se ne veži.

Parjen les je upogljiv; to izkoriščajo zlasti pri bukovini, ki jo parjeno uporabljajo za upognjeno pohištvo. Za to rabo režejo iz lesa letve, ki jih strugarji ostružijo. Ostružene letve parijo, preparjene pa stiskajo v kalupih iz litega železa. Nato jih devljejo v sušilnice, kjer zvišujejo toploto polagoma na 70° C. Presušeni izdelki ne izgube oblike; to vidimo na pohištvu iz upognjenega lesa.

Les rad gori in gnije. Proti vžigu ga utrdimo s primernimi tekočinami, s katerimi ga prepojimo ali impregniramo. Če ga namažemo z apnom ali ilovico, ki branita, da nima zrak pristopa do lesa, se les ne vname tako hitro in le počasi tli.

Voda sama lesu ne škoduje. V čisti vodi se les drži tako dolgo; to vidimo pri kobilah, ki so vedno pod vodo. Hrastove kobile celo očrne in okamenijo. Pač pa škoduje lesu prepogosta menjava moče in suše. Zato največ trpe železniški pragi, ki so izpostavljeni solnčni pripeki, moči, snegu, mrazu itd. Tem vplivom se upirata še najbolj hrast in brs.

Preiskave so dognale, da povzročujejo gnilobo neke soli, ki so v lesnem soku. Zato moramo te soli izločiti. V ta namen les parimo v zaprtih kotlih. Para izpere sol. Nato spustimo v kotel raztopino cinkovega klorida in kreosota, ki prepoji les tako, da kljubuje gnilobi in gobi.

Gnil les je zdravju jako škodljiv. Goba se pojavlja rada v pritličju takih poslopij, ki stoje na vlažnih tleh. Zato je treba pri gradnji hiš paziti zlasti na to, da prostori niso vlažni. Proti vlagi pa se varujemo zlasti z zračenjem. Suša, prepil in hlad sploh najbolj uničujeta gobo in gnilobo.

Življenje v Šanghaju.

Srditi boji med južnimi Kitajci, tako zvanimi Kantonci, in severnimi Kitajci vzbujajo v Evropi zopet večje zanimanje za to Evropecem že od nekdaj prav neprijazno ogromno državo. V srditih državljanskih bojih zmagajuje Kantonci, katerih voditelji so evropsko naobraženi možje. Te dni so Kantonci zasedli važno mesto Šanghaj, v katerem živi mnogo Evropeev.

Pred 15 leti je bil kitajski okraj v Šanghaju obzidan z visokim zidom, za katerim je izginil marsikateri belokožec, ki je odšel v ta kraj brez spremstva. Pred leti noben inozemski konzul ni mogel jamčiti za varnost državljanov svoje države, ako so si hoteli ogledati kitajski okraj. Ko je padla kitajska stena okrog tega okraja, so tudi zagonetni umori tujcev ponehali. Dokler se na Kitajskem ni vnela državljanska vojna, so lahko hodili tudi Evropei v kitajski okraj, samo če so spoštovali verski čut Kitajcev. Belokožec se je lahko mirno izprehajal po ozkih ulicah in samo skupine razčepanih prosjakov so ga nadlegovale.

Kitajci so veliki prijatelji ptičev, ki jih nosijo s seboj tudi na izprehodu v kletkah. Ptičarji zavzemajo v kitajskem okraju cele ulice. Prepevanje mnogih tisočev najrazličnejših ptic povzroča po teh ulicah naravnost neznosen trušč.

Življenje Kitajcev se vrši večinoma na ulici. Na ulicah se zbirajo prijatelji in znanci, tu se

prodaja, kupuje, uraduje, kuha in spi, kadar je lepo vreme. Na obeh straneh ozkih, zanemarjenih ulic so tesne, umazane prodajalne živil. Na vseh izloženih jestvinah je debela plast prahu ali pa roj muh. Meso se obriše z roko ali rokavom in stvar je v redu. Tudi pravni svetovalci v osebah zakonitih advokatov uradujejo na ulici. Sredi ulice pohajkuje mož. Na prsih in na hrbtu ima pritrjene ploščice z zagonetnimi črkami, v roki pa drži kos izdolbenega bambusa, po katerem tolče s palico. Naenkrat se vrže na tla in se dotakne s čelom blata ali gramoza. To je budistični svečnik, ki opravlja na ulici verske obrede.

Hram domačih bogov je brez vodnika težko najti. Vhod je popolnoma zakrit in samo dolga vrsta stojnic, na katerih prodajajo Kitajci obredni papir, nazvan činčin, kaže tujcu pot v hram. Svetišče je nizko, ob stenah stoji kakih 50 bogov. Eden se smehlja, drugi srdito gleda predse; vsak bog ima drugačen izraz. Pred vsakim kipom stoji lonček s kadilom, ki naj boga omehča, da se usmili grešnikov. Med klečečimi grešniki se suče prodajalec slaščic, s katerim si verniki slajšajo pobožno molitev.

Molitev je zelo enostavna. Vernik v božjem hramu se trikrat prikloni. Pri tem napravi z obema rokama v zraku krog, zažge darovalni papir in pobožnost je končana. Množica prosjakov je neizogiben kras vsakega dvorišča pred hramom.

Nepopisen je vtis, ki ga ima človek pri povratku iz kitajskega okraja v razkošni, moderno urejeni del Šanghaja, kjer stanujejo bogati inozemci, večinoma trgovci in zastopniki tujih držav. Ako bi ne bilo kitajskih prevozkov, ki drve s svojimi vozički na vse strani in prevažajo tujce, bi človek mislil, da je v kakšnem modernem evropskem mestu.

★

× **20.000 let staro meso so jedli.** V Dikvini na severu Sibirije je neki gostilničar dajal gostom pečeno meso soma. Kmalu so za to izvedela oblastva in prišla gostilničarja, ki ni plačal predpisane takse in ker je bilo nerazumljivo, odkod som. Ko je prehrambeni nadzornik pokusil meso, je izjavil, da je popolnoma zdravo in užitno. Gostilničarka je nato povedala, da pri naša meso neki drvar, ki pa ni povedal, odkod ga ima. Ko so drvarja poiskali, jim je izjavil, da je meso izkopal iz tal. Šli so z možem na dotično mesto in res našli v zemlji ogromno truplo. Bilo je to zdravo sveže meso, katero se je tako ohranilo zaradi mraza. Nato so kopali okrog najdene živali in ko so jo popolnoma odkrili, so ugotovili, da imajo pred seboj ogromnega mamuta z mladičem vred, ki je živel v prazgodovinski dobi. Mladič je bil tako velik, kakor so današnji sloni. Razen luknje, katero je napravil drvar, ko je zalagal gostilničarja z mesom, sta bili trupli popolnoma v redu in dobro ohranjeni. Zaradi kake nezgode v prastarih časih sta bila mamut in mladič zakopana, a sta se spričo silnega mraza ohranila do današnjih dni.

× **Japonec se iz sebe norčuje še — po smrti.** Znano je, da so Japonci izredno vesel narod in počenjajo razne šale, ki so pri nas dovoljene kvečjemu 1. aprila. Naj se n. pr. ne čudi pešec, če mu izpodrsne, da se mu bodo krohotale vse priče te nesreče. Če stopi elegantna dama v mlako, če obrizgne gizdalina z blatom mimo vozeči avtomobil, se smeje vsa ulica. Med prijatelji je tudi dovoljeno, izpodbiti gostu stol, če hoče sesti za mizo, ponuditi mu leseno ribico ali na krožnik pritrjen kos mesa in slično. Neki znan šaljivec ni hotel izgubiti svojega slovesa tudi po smrti, je šel na grmado s celim šopom raket pod svileno obleko. Ko so sežigali truplo, ki je na Japonskem obvezni pogreb, so šumeli v nebo celi snopi pestrih zvezd. Pokojnik bi lahko bil vesel uspeha: Vsi pogrebeci so se dolgo in glasno smejali.

Tajinstveni morilec deklet.

(Nadaljevanje.)

«Popolnoma ste se izpremenili, čisto drugačni ste kot prej,» reče priliznjeno. «Ali še veste, da ste bili nekoč moj najbolj vneti častilec?»

On jo od strani ošvrkne z očmi kot da hoče reči: «Od tedaj je pa poteklo že mnogo časa.»

Vendar pa mirno trpi, ko ga ona smehlja objame. Saj se v resnici prav dobro že dolgo poznata, njuni pokvarjeni duši popolnoma harmonizirata v snovanju pogubnih in zlih naklepov. Slednjič ga vendar izpusti iz svojega objema.

«Torej pri tem ostane,» reče ona lahkomišelnost, «zagotavljam vas, da bo Maud Hopkins kmalu vaša. Seveda, stalo vas bo precej novcev.»

«V tem pogledu še nikdar nisem skoparil, nasprotno, mnogo novcev sem že izdal, ne da bi imel zato zaznamovati tudi le najmanjši uspeh. Ravno pred kratkim sem imel zopet tako smolo, vendar pa raje molčim o tem.»

«Ali mi nočete povedati?»

«Ne, tega vam ne povem, sem se že dovolj jezil zaradi tega, pustiva to v miru, gospa Miller.»

Ravnateljica se ozlovoljena namrdne, vendar zaman. Na tihem se seveda jezi in srdi pri misli na čase, ko je imela še vse polno častilcev okrog sebe. Kajpak, leta store tudi svoje in sedaj so pričeli njeni čari popolnoma vsahnevati; njen obraz ni več tako lep kot nekdanj, le njena bohotna postava spominja še na minule lepe čase. Kaj je ona sedaj? Le še senca svoje prejšnje bitnosti. Prav dobro so ji še v spominu dnevi, ko je sedaj napram njej tako ravnodušni bankir na kolenih moledeval za njeno ljubezen. On je še v cvetu svojih let, toda ona je prehitro živela, kratki opojnosti divjih strasti in uživanja je le prehitro sledilo prepozno spoznanje. Sedaj se mora zadovoljiti, da dovaža svojim nekdanjim ljubimcem nove žrtve, z mržnjo v srcu mora ostati tiha opazovalka, dočim te lepe, mlade deklice, ki jih jim je ona dovajala, da zadostijo svoji pohotnosti, naravnost plavajo v denarju in briljantih.

S svojim nečednim poslom zasluži sicer lepe novce, vendar pa denar strastni ženski nikakor ne nadomesti izgube, ki jo je utrpela zaradi usihajoče lepote, ki ji je odtujila srca in darežljivo naklonjenost prejšnjih oboževalcev. Kljub temu pa je bila gospa Miller preveč prebrisana, da bi zaradi tega bogve kako žalovala. Z denarno podporo nekaterih oboževalcev ji je uspelo — saj je bila prej sama toli oboževana pevka — pridobiti si primerne prostore ter angažirati nekaj mladih pevke za lasten oder, da si je dobro zavedala, da so ji prijatelji dali potreben denar ne toliko iz hvaležnosti za vesele ure, ki so jih preživeli z njo, kot pa zaradi tega, da si pridobijo varen prostor, kjer bi se mogli nemoteno sestajati.

Alfred je v te svrhe prispeval največ, izdajal je še vedno znatne vsote in gospej Miller se je še vedno nudila prilika, da si s svojim nečednim poslom pomnoži premoženje. Zavest, da ji na stara leta ne bo treba trpeti pomanjkanja, ji je pregnala vse predsodke in omalovaževanje s strani nekdanjih oboževalcev. Dejstvo, da si je svoje bogastvo pridobila z nečednimi sredstvi, ji ni delalo prav nobenih preglavic. Svoje delovanje mora sedaj usmeriti edinole še na to, da si svoje znatno premoženje še pomnoži.

Iz nekdanje lahkožive pevke, ki je denar naravnost razsipala, se je razvila dobro računajoča ženska, ki je vsako možnost lahkega zaslužka dobro preudarila ter priliko izrabila, če je le količkaj imela izgleda, da se more pri tem okoristiti.

Alfredu, ki ji je bil prej najljubši oboževalec, sedaj pa njen zaupnik, je tudi še sedaj storila vsako uslugo. Mnogokrat je sicer vzkipeval v njej ljubosumnost, če je videla, da se naslaja v objemu druge ženske. Ker pa je tu pa tam ljubimkoval tudi z njo, mu je bila vdana z dušo in telesom ter je ustregla njegovim željam, pa naj je karkoli zahteval od nje.

Prvi korak na vročih tleh.

Še dokaj mladi bančnik je bil docela prototip svojega prijatelja Jacksona, ki je bil nedavno tako grozno tepen od neznanih zasledovalcev.

Dočim je imel slednji navado, da je skušal svoje žrtve presenetiti ter je s tem tudi večkrat dosegel uspehe, ki se jih ni nadejal, je imel Alfred popolnoma drugo taktiko. Mlade deklice, ki naj bi postale žrtve njegove pohotnosti, je predvsem skušal ujeti v svoje zanke z raznimi vabljenimi obljubami, svoje nečiste namene pa je odkril šele, ko si je že dodobra ugledil pot. Za dosego končnega cilja ni štedil niti s časom niti z denarjem. In če mu je uspelo, da je priklenil nase tako ubogo deklico, je imel ljubavno razmerje z njo, dokler se je pač ni naveličal.

Popolnoma drugačen pa je bil v tem oziru Herbert Jackson, ki je v svoji nenasitljivi razbrzdanosti stremel vedno za novimi žrtvami ter jih večinoma tudi našel.

Vse Alfredove misli so bile sedaj osredotočene le na Maud Hopkins, katera je s svojo res zapeljivo ljubkostjo v njegovem itak lahko upaljem srcu vzbudila nebrzdane strasti. Težko je pričakoval trenotka, da dobi priliko, da tudi to nedolžno bitje naveže nase ter jo omami z raznimi lepimi obljubami.

Naslednjega dne dopoldne po obisku gospe ravnateljice se Maud z utripajočim srcem odpravlja z doma, da še pravočasno pride k pevski skušnji. Uboga deklica se nežno poslovi od svoje matere, poljubi sestrico in še spavajočega, bolehnega bratca, potem pa naglo krene po ulicah, da dospe ob določeni uri k ravnateljici. Sedaj zavije v Westminsterško ulico ter pazno ogleduje hišne številke. Njene temne oči kaj kmalu zapazijo bleščeči napis: Kavarna Ohantant.

Ko prestopi Maud prag veže, se pojavi na njenem obrazu nenavadna bledest. V srcu nedolžne deklice so se namah, ne da bi si mogla tolačiti, vzbudile zle slutnje, da ji v tej hiši prete raznovrstne nevarnosti. Toda misel na bolnega bratca jo konečno opogumi, da gre po veži naprej ter potegne za zvonec, poleg katerega se je blestel v medenini napis: Gospa ravnateljica Miller.

Vrata se odpro, koketno oblečena sobarica se pojavi med vrati ter drzno od nog do glave motri ubogo Maud, ki skromno sprašuje po gospej ravnateljici.

«Prosim, vstopite, gospodična,» reče sobarica z neobičajno vljudnostjo, «milostiva gospa vas že pričakuje.»

Nekaj minut kasneje stoji Maud pred svojo novo sobo, ki ji s sladkim smehljanjem ponudi roko.

«Oh, vi ste prišli, gospodična Hopkins, vaša točnost mi je prav ljuba, kaj takega prav rada vidim. Druge dame, vaše sedanje tovarišice, so večinoma precej neradne v prihajanju, da, pogosto k skušnjam niti ne pridejo. Toda sedaj k stvari, tukaj je pogodba, zaenkrat za tri mesece. Prosim, gospodična, da jo podpisete.»

Gospa ravnateljica se je pri teh besedah dvignila s sedeža ter stopila k svoji pisalni mizi, kjer je ležala pola papirja, vsa popisana, na prvi strani pa je imela bleščeč napis iz velikih črk «pogodba».

Brezbrizno pokaže ravnateljica na zadnjo stran pole.

«Tukajle, gospodična, je pogodba, ki vsebuje na prvih straneh samo običajne formalnosti, kot jih zahtevam od vseh svojih uslužbencev. V členu 14. je govor o vaši plači, ki znaša prvi mesec osemdeset mark, potem pa se vsak mesec poviša za dvajset mark, tako da dobite tretji mesec že 120 mark. Ako bom zadovoljna z vami, — in o tem sem že sedaj prepričana, — vam bom plačo itak še za lepo vsoto povišala. Zaenkrat se morate seveda zadovoljiti s plačo osemdeset mark, ker ste še začetnica in se morate še učiti.»

Uboga Maud je vsa iz sebe od tolike sreče. Tako lepa plača se ji obeta! Oh, vse hoče izdati za malega Willyja, da čimprej pride k moči. Svojo službo hoče marljivo vršiti, morda ji bo celo mogoče, da pošlje

bolehnega brata preko poletja na deželo. Oh, kakšna upolna prihodnost jo še čaka!

Maud brez pomisleka naglo podpiše pogodbo, katero ravnateljica takoj zopet spravi v pisalno mizo, pri čemur le s težavo prikriva peklensko zadoščenje, ki se je — četudi le za hip — zaiskrilo v njenih očeh. Skrivoma motri sedaj krasno postavo mlade deklice.

«Moja si, na milost in nemilost izročena meni,» govore oči pretkane ženske, toda besede iz njenih ust glase popolnoma drugače. (Dalie prihodnjič.)

Zabavni kotiček.

Bratovska ljubezen.

Teta je vprašala svojega šestletnega nečaka: «Ali si pravično razdelil čokolado s svojim majhnim bratcem?»

Deček: «Da, tetka, jaz sem pojedel čokolado, bratec pa je dobil papir z lepimi slikami.»

Jasen odgovor.

Častnik je vprašal novinca: «Kaj boste storili, ako vas zadene krogla v koleno?»

Vojak: «Padel bom!»

Tudi vzrok.

Špela: «Kak vzrok pa imate, gospa, da ste ljubosumni?»

Jera (odvetnikova žena): «Veste, odkar ima moj mož novo strojepisko, je odstranil z vrat napis: Vstopite brez trkanja.»

Domišljavka.

Nevenka: «Davi sem videla najlepše dekle na svetu.»

Branko: «Kje pa?»

Nevenka: «V ogledalu, dragi tepček...»

Sveža pečenka.

Potnik je vprašal v gostilni, kaj imajo za večerjo. Ko mu je natakar naštel jedila, je potnik rekel: «Ne utegnem čakati, prinesite mi, kar je baš gotovo in sveže!»

Natakar: «Potem vam prinesem telečjo pečenko; ta je gotova že od včeraj.»

Hvaležen berač.

Gospod, ki ni imel drobiža, je podaril beraču petdinarski bankovec.

Berač: «O, lepa hvala, plemeniti gospod, vas bom pa zato priporočil še svojim tovarišem!»

Huda burja.

Mlad Tolminec je prišel s svojim očetom prvič v Trst ter videl, kako je burja nekemu gospodu odnesla klobuk z lasuljo vred, na kar je doma pripovedoval materi, da je v Trstu tako huda burja, ki puli ljudem lase z glave.

Dajala sta se.

Meščan je jezdil skozi vas. Na cesti je stal ošabni vaški župan in tega je vprašal meščan, koliko je ura.

Župan: «Sedaj je tisti čas, ko gonijo vole napajat.»

Meščan: «In Vi še vedno stojite na cesti?»

Soglasje.

On: «Jaz te obožujem. Hočem samo še za tebe živeti.»

Ona: «To bi bilo tudi meni všeč. Jaz bi že davno rada samo od tebe živela.»

Dobro si premislite

preden kupite čevlje, kje so boljši, elegantnejši in trpežnejši. Lastni ročni izdelki po zelo znižanih cenah.

Prešernova ul. št. 9, na dvorišču
Ilustrirani oenik brezplačno.

„DOKO“ I. Carman.